

بررسی و مقایسه میزان افسردگی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه در سطح شهرستان قصر شیرین

کیومرث نورایی

کارشناس ارشد مشاوره خانواده، راهبری آموزشی و تربیتی آموزش و پرورش، مدرس دانشگاه

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی و مقایسه میزان افسردگی بین دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه در شهرستان قصر شیرین انجام گرفت. به این صورت که تعداد ۴۰ نفر از دانش‌آموزان (۲۰ نفر دختر و ۲۰ نفر پسر) با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای به طور تصادفی انتخاب و براساس آزمون افسردگی بک مورد آزمون واقع شدند. ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه می باشد که روایی و پایایی آن مورد تایید قرار گرفت. روش تحقیق علاوه بر بهره‌گیری از مطالعات کتابخانه‌ای صورت میدانی و از نوع کاربردی می باشد. مطابق اغلب یافته‌های پیشین (بخصوص در خارج از کشور) یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهند که در کل افسردگی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه به طور معناداری بالاتر از میزان افسردگی دانش‌آموزان پسر در این مقطع می‌باشند. همچنین برحسب نتایج تحلیل آماری t استودنت برای گروه‌های مستقل با درجه آزادی $d.f=38$ و در سطح آلفای $(\alpha = 0/5)$ جهت بررسی فرضیه یک سویه که «میزان افسردگی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه به طور معناداری بالاتر از میزان افسردگی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه می‌باشد» نتایج بیانگر تفاوت معنی‌دار بین میزان افسردگی دو گروه می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: افسردگی، دانش‌آموز، جنسیت.

مقدمه

تعریفی که بک در سال (۱۹۷۶) بیان کرد، اینست که اصطلاح افسردگی به مجموعه رفتارهایی اطلاق می‌شود که عناصر مشخص آن کندی حرکت و کلام است گریستن، غمگینی، فقدان پاسخهای فعال، فقدان علائم، کم‌ارزشی، بی‌خبری و بی‌اشتهایی از دیگر علائم آن است (شاملو ۱۳۶۴).

مسائل و مشکلات عاطفی، امروزه در جهان شیوع و گسترش زیادی پیدا کرده است و بسیاری از افراد از مشکلات و بیماری‌ها و اختلالات عاطفی رنج می‌برند. این مسائل و مشکلات نه تنها افراد را زیر پوشش قرار می‌دهند بلکه به تبع فرد، جامعه را هم در بر گرفته و دچار اختلالات و معضلات بسیاری می‌نمایند و عواقب و تبعات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و آموزشی زیادی را به دنبال خود می‌کشند بررسی مشکلات عاطفی به اشکال مختلف در مدارس، دانشگاه‌ها و مراکز علمی از دیرباز مورد توجه بوده است. یکی از روشهای بررسی مشکلات روانی بررسی میزان افسردگی در افراد می‌باشد، مسئله تحقیق حاضر به بررسی میزان افسردگی در دانش‌آموزان و نیز مقایسه آن در دو جنس با یکدیگر در سطح شهرستان قصرشیرین می‌پردازد. مطالعه و بررسی مشکلات روانی دانش‌آموزان زمانی پراهمیت می‌گردد که این مسایل در محیط و فرهنگهای مختلف صورت گیرد تا شاید بتوان از نتایج حاصله از آن در برنامه‌ریزی احتمالی جهت کاهش افسردگی در مدارس استفاده کرد چرا که این قبیل بیماریها اگر به موقع تشخیص داده نشود ریشه می‌دواند و اثرات آن به صورت افزایش میزان خودکشی و در شکل خفیف‌تر بصورت کندی پیشرفت تحصیلی نمایان می‌شود.

اهداف تحقیق:

هدف پژوهش حاضر بررسی و مقایسه میزان افسردگی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه می‌باشد؛ اما اهداف جزئی تری مدنظر می‌باشد که شامل: تعیین میزان افسردگی در بین دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه، تعیین میزان افسردگی در بین دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه، مقایسه میزان افسردگی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه. فرضیات پژوهش:

- ۱- به نظر می‌رسد که میزان افسردگی دختران مقطع متوسطه، بیشتر از پسران می‌باشد.
- ۲- به نظر می‌رسد که میزان افسردگی پسران مقطع متوسطه، کمتر از دختران می‌باشد.
- ۳- به نظر می‌رسد که میزان افسردگی دانش‌آموزان دختر به طور معناداری بالاتر از میزان افسردگی دانش‌آموزان پسر است. مروری بر مفاهیم نظری پژوهش:

گورین (۱۹۶۰) در بررسی میزان افسردگی میان زنان متأهل و پرستار با مردان متأهل و پرستار به این نتیجه رسید که میزان افسردگی در زنان بیشتر از مردان است در یک بررسی بالنسبه جدید در لوس‌آنجلس بیش از ۱۹ درصد بزرگسالان در زمره افراد افسرده قرار گرفتند. که در این می‌ان تعداد زنان افسرده در برابر مردان افسرده بود. برطبق آمارهای بین‌المللی ۱۵٪ از افراد بالغ بین ۷۴-۱۵ ساله که به پزشک مراجعه می‌کنند علائم افسردگی را بروز می‌دهند. ۸ درصد از کل نسخه‌های جدید، ۹ درصد از نسخه‌های تکراری به درمان افسردگی زنان اختصاص دارد. تعداد زنانی که مبتلا به بیماری افسردگی پیری می‌شوند بسیار بیش‌تر از مردان است (قاسمی، ۱۳۷۳). براون (۱۹۶۱) در تحقیقی نشان داد که بین از دست دادن والدین در کودکی و افسردگی بعدی افراد ارتباط نسبتاً زیادی وجود دارد و او دریافت که ۴۱٪ از ۲۶ بزرگسال مبتلا به بیماری یکی از والدین خود را در سنین پایین‌تر از ۱۵ سالگی به علت مرگ از دست داده‌اند. بک و همکاران (۱۹۶۳) در تحقیقی نشان دادند که بین شدت افسردگی و مرگ والدین همبستگی مثبت وجود دارد و بیماران افسرده فاقد پدر در مقایسه با سایر افراد افسرده علائم بیشتری از خود نشان می‌دهند.

موسوی (۱۳۶۸) طی تحقیق تحت عنوان مقایسه میزان افسردگی در بین دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های تهران به این نتیجه رسید که تفاوت آماری معنی‌داری بین دو گروه وجود دارد.

روشن (۱۳۶۹) در تحقیقی تحت عنوان بررسی مقایسه‌ای میزان شیوع افسردگی و اضطراب در بین دانشجویان شاهد و غیرشاهد در سطح دانشگاه‌های تهران به این نتیجه رسید که بین میزان شیوع افسردگی در بین دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت معناداری وجود ندارد.

تنکابنی و رضایی (۱۳۷۰) در تحقیقی تحت عنوان بررسی و مقایسه میزان افسردگی بین دانش‌آموزان دختر و پسر سال چهارم دبیرستان در شهرستان محلات انجام دادند به این نتیجه رسیدند که افسردگی در دختران بیشتر از افسردگی در پسران مقطع چهارم متوسطه می‌باشد.

روش شناسی پژوهش:

روش پژوهش حاضر از نوع پژوهش پس‌رویدادی یا علی - مقایسه‌ای می‌باشد. در این پژوهش جامعه تحقیق دانش‌آموزانی را شامل می‌شود که در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ در کلیه دبیرستانهای شهرستان قصر شیرین مشغول به تحصیل می‌باشند. حجم نمونه تحقیق حاضر تعداد ۴۰ نفر از دانش‌آموزان مقطع متوسطه در شهرستان قصر شیرین می‌باشند که این تعداد دو گروه ۲۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر را شامل می‌شود. نمونه‌گیری در این پژوهش به روش نمونه‌گیری ناحیه‌ای یا خوشه‌ای انجام گرفت.

ابزار پژوهشی:

تست «افسردگی بک»: این تست بوسیله روان‌شناسی به نام آشرون بک (۱۹۶۱) ساخته شده است. اتیکن و زیلی در یک تست ثبات، اعتبار و روایی و قابلیت انتقال را از عوامل مهم برشمرده‌اند که در تست افسردگی یک منعکس می‌باشد. بنا به گفته اتیکن و زیلی (۱۹۷۰) تست بک بهترین تست شناخته شده در تعیین افسردگی است زیرا شخص می‌تواند به سهولت هر جمله مطابق با حال خود را پیدا کند. می و همکاران ۱۹۶۹ تأکید کردند که این تست دارای روایی از نظر تشخیص فعلی و قابلیت پیش‌بینی نیز می‌باشد و ضریب همبستگی آن با تست هامیلتون ۰/۷۵ می‌باشد.

تعاریف متغیرهای مستقل و وابسته:

تعاریف نظری:

افسردگی: افسردگی: بیماری است که خصوصیت اول و عمده آن تغییر خلق است و شامل احساس غمگینی است از یک نومییدی خفیف تا احساس تأمین شدید ممکن است نوسان داشته باشد. دانش آموز: هر دو نوع پسر و دختر که خصوصیات روانی و فیزیکی متفاوتی دارند و در مدرسه تحصیل می‌نمایند.

تعاریف عملیاتی:

افسردگی: منظور از میزان افسردگی در این پژوهش نمره‌ای است که آزمودنی در تست افسردگی بک کسب می‌کنند. دانش آموز: دختر و پسر که طبق مقررات آموزش و پرورش در مقطع متوسطه یکی از دبیرستانهای شهرستان قصر شیرین، مشغول به تحصیل می‌باشند.

یافته های پژوهش:

جدول شماره ۱: نتایج به دست آمده از آزمون افسردگی در دو گروه دختران و پسران دانش آموز

X_1 (گروه دختران)	X_2 (گروه پسران)
۲۴	۱۲
۱۹	۲۴
۲۲	۲۶
۲۱	۲۴
۲۹	۷
۲۲	۰
۲۶	۲۸
۳۰	۰
۲۶	۵
۴۱	۲۲
۳۵	۲۳
۱۶	۳۰
۱۹	۱۸
۲۵	۲۱
۱۸	۲۵
۱۲	۱۹
۲۹	۳۰
۳۰	۳۴
۲۳	۳۴
	۶
$\sum X_1 = 493$	$\sum X_2 = 388$
$\bar{X}_1 = 24/65$	$\bar{X}_2 = 19/4$

$$\bar{X}_1 = \frac{4x}{N} \quad \bar{X} = \frac{881}{40} = 22/02$$

$$\bar{X}_1 = \frac{493}{20} = 24/65$$

$$\bar{X}_2 = \frac{388}{20} = 19/4$$

با توجه به نتایج به دست آمده از جدول شماره ۱ میانگین افسردگی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه ۲۴/۶۵ می باشد.
 با توجه به نتایج به دست آمده از جدول شماره ۱ میانگین افسردگی دانش آموزان پسر مقطع متوسطه ۱۹/۴ می باشد.
 میزان افسردگی دانش آموزان دختر به طور معناداری بالاتر از میزان افسردگی دانش آموزان پسر است، می توان جدول شماره ۲ را استخراج کرد و نتایج زیر را بدست آورد.

جدول شماره ۲: بررسی و مقایسه تفاوت بین میانگین دو گروه دختران و پسران دانش آموز

X_1	$(X_1 - \bar{X}_1)^2$	X_2	$(X_2 - \bar{X}_2)^2$
۲۴	۰/۴۲	۱۲	۵۴/۷۶
۱۹	۳۱/۹۲	۲۴	۲۱/۱۶
۲۲	۷/۰۲	۲۶	۴۳/۵۶
۲۱	۱۳/۳۲	۲۴	۲۱/۱۶
۲۹	۱۸/۹۲	۷	۱۵۳/۷۶
۲۲	۷/۰۲	۰	۰
۲۶	۱/۸۲	۲۸	۷۳/۹۶
۳۰	۲۸/۶۲	۰	۰
۲۶	۱/۸۲	۵	۲۰۷/۳۶
۴۱	۲۶۷/۳۲	۲۲	۶/۷۶
۳۵	۱۰۷/۱۲	۲۳	۱۲/۹۶
۱۶	۷۴/۸۲	۳۰	۱۱۲/۳۶
۱۹	۳۱/۹۲	۱۸	۱/۹۶
۲۵	۰/۱۲	۲۱	۲/۵۶
۱۸	۴۴/۲۲	۲۵	۳۱/۳۶
۱۲	۱۶۰/۰۲	۱۹	۰/۱۶
۲۶	۱/۸۲	۳۰	۱۱۲/۳۶
۲۹	۱۸/۹۲	۳۴	۲۱۳/۱۶
۳۰	۵/۳۵	۳۴	۲۱۳/۱۶
۲۳	۲/۷۲	۶	۱۷۹/۵۶
$\sum X_1 = 493$	$\sum (X_1 - \bar{X}_1)^2 = 825/23$	$\sum X_2 = 388$	$\sum (X_2 - \bar{X}_2)^2 = 1462/08$

با توجه به جدول شماره (۳) برای محاسبه فرضیه فوق می‌توان از فرمول t استودنت برای گروه‌های مستقل استفاده کرد لذا طبق فرمول t استودنت داریم:

$$S = \sqrt{\frac{4(x - \bar{x})^2}{N}} \Rightarrow S_1 = \sqrt{\frac{825/23}{20}} \Rightarrow S_1 = 6/42$$

$$S_2 = \sqrt{\frac{1462/08}{20}} \Rightarrow S_2 = 8/55$$

$$t_2 = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2(n_1 - 1) + s_2^2(n_2 - 1)}{n_1 + n_2 - 2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$$t_2 = \frac{24/65 - 19/4}{\sqrt{\frac{6/42^2(19) + 8/55^2(19)}{38} \frac{1}{20} + \frac{1}{20}}} \Rightarrow t_2 = \frac{5/25}{2/39} = 2/19$$

t جدول در سطح $\alpha = 0/05$ و درجات آزادی ۳۸ ($d.f = n_1 + n_2 - 2 = 20 + 20 - 2 = 38$) برای آزمون یک دامنه مساوی ۱/۶۸ است. چون نسبت t محاسبه شده ۲/۱۹ از t جدول (۱/۶۸) بزرگتر است بنابراین فرض صفر رد می‌شود و نتیجه می‌گیریم که میزان افسردگی دانش‌آموزان دختر به طور معناداری بالاتر از میزان افسردگی دانش‌آموزان پسر می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری:

با توجه به $\bar{X}_1$ محاسبه شده (۲۴/۶۵) محاسبه شده و $\bar{X}$ کلی محاسبه شده (۲۲/۰۲) به سؤال تحقیق اینگونه جواب داده می‌شود که میزان افسردگی دانش‌آموزان دختر بالاتر از میانگین کل ($\bar{X} = 22/02$) نمرات کسب شده توسط دانش‌آموزان دختر و پسر می‌باشد.

با توجه به $\bar{X}_2$ محاسبه شده (۱۹/۴) و $\bar{X}$ کلی محاسبه شده (۲۲/۰۲) به این سؤال تحقیق بدینگونه جواب داده می‌شود که میزان افسردگی دانش‌آموزان پسر پائین‌تر از میانگین کل ($\bar{X} = 22/02$) نمرات کسب شده توسط دانش‌آموزان دختر و پسر می‌باشد.

و در پاسخ به فرضیه تحقیق: میزان افسردگی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه به نحو معناداری بالاتر از میزان افسردگی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه می‌باشد.

با توجه به اینکه t محاسبه شده (۲/۱۹) بزرگتر از t جدول (۱/۶۸) در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌باشد لذا به فرض تحقیق بدینگونه جواب داده می‌شود که اختلاف بین دو گروه ناشی از خطای نمونه‌گیری نمی‌باشد و میزان افسردگی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه به شکل معناداری بالاتر از میزان افسردگی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه می‌باشد.

محدودیت‌های تحقیق:

- ۱- عدم توانایی تحقیق در گزینش نمونه‌ها به شکل تصادفی ساده به دلیل وسیع بودن حجم جامعه و استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای
- ۲- وضعیت طبقاتی (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) اعضای نمونه و عدم کنترل آن خود عامل مهمی در افزایش تأثیر عوامل خارج از کنترل بر نتایج تحقیق می‌باشد.

پیشنهادات:

۱- با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر و همبستگی آن با تحقیقات انجام شده در کشورهای دیگر توصیه می‌شود از نتایج بدست آمده از این پژوهش و پژوهش‌های مشابه آن در جهت برنامه‌ریزی احتمالی جهت کاهش میزان افسردگی در مدارس استفاده شود چرا که اثرات این بیماری به شکل کندی پیشرفت تحصیلی بر عملکرد دانش‌آموزان در مدارس تأثیر می‌گذارد.

۲- مطالعه و بررسی مشکلات روانی دانش‌آموزان زمانی پراهمیت می‌گردد که این مسایل در محیط و فرهنگ‌های مختلف صورت گیرد بنابراین توصیه می‌شود پژوهش‌های مشابه به این پژوهش در زمینه مشکلات روانی دانش‌آموزان در محیط‌ها و فرهنگ‌های مختلف کشور صورت گیرد.

منابع

۱. انجمن پزشکی آمریکا، راهنمای عملی درمان افسردگی، ترجمه گنجی، مهدی، نشر ویرایش، ۱۳۸۱
۲. بلاک برن، ایوی ام، مقابله با افسردگی، ترجمه شمس گیتی، انتشارات رشد، ۱۳۸۰
۳. دلاور، علی، احتمالات و آمار کاربردی در روانشناسی و علوم تربیتی، انتشارات رشد، ۱۳۸۲
۴. دلاور، علی، روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی، انتشارات ویرایش، ۱۳۸۳
۵. روزنهان، دیوید، ال - سلیگمن، مارتین. ای. پی، آسیب‌شناسی روانی، ترجمه سید محمدی، یحیی، جلد دوم، انتشارات ارسباران، ۱۳۷۹
۶. ژاک، کزاز، ترجمه محمود منصور و پریخ دادستان، بیماریهای روانی، انتشارات رشد، ۱۳۸۱
۷. شاملو، سعید، آسیب‌شناسی روانی، انتشارات چهر، ۱۳۶۴
۸. فردریک، فلک، ترجمه نصرت‌الله پورافکاری، افسردگی واکنش یا بیماری، انتشارات آزاد، ۱۳۷۱
۹. فلک، فردریک، افسردگی واکنش یا بیماری، ترجمه پورافکاری، نصرت‌الله، انتشارات آزاد، ۱۳۷۱
۱۰. قاسمی، مژگان، بررسی و مقایسه میزان افسردگی دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه استان فارس، ۱۳۷۳
پایان‌نامه.
۱۱. کراز، ژاک، بیماریهای روانی، ترجمه منصور، محمود - دادستان، پریخ، انتشارات رشد، ۱۳۸۱

A Comparative Study of the Rate of Depression among Male and Female High school Students in the City of Qasr-e Shirin

Kayomars Noraei

Master of Counseling, University Lecturer, Iran

Abstract

This study aims to evaluate and compare the rate of depression among male and female high school students in the city of Qasr-e Shirin. For this purpose, 40 students (20 females and 20 males) were randomly selected using cluster sampling method and were tested based on the Beck Depression Inventory. The required data were collected using a questionnaire, the validity and reliability of which were approved. This is an applied research in which the library study and field work were used. As shown by the majority of the previous studies (especially those done abroad), the findings of this research show that the rate of depression among the female high school students is significantly higher than that among the male high school students. Moreover, the results of the statistical analysis of the T-test for the independent groups with degrees of freedom of 38 and at the alpha level of 0.5 to evaluate the hypothesis that "the rate of depression is significantly higher among the female high school students than among the male high school students", indicated a significant difference between the depression rate of the two groups.

Keywords: depression, student, gender
